

СЕКЦІЯ 1 ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК [37:33:93/94]:655

Голубка М.М.

викладач вищої категорії

Львівського кооперативного коледжу економіки і права

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ НА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ В XXI СТОЛІТТІ: ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ТА КООПЕРАТИВНИЙ НАПРЯМИ

У статті встановлено особливості сучасного стану розвитку фінансово-економічної та кооперативної освіти на Західній Україні. Виявлено тенденції, що формують специфічні риси кооперативної освіти за економічним напрямом на вітчизняному ринку освітніх послуг.

Ключові слова: економічна освіта, кооперативна освіта, Західна Україна, освітні послуги.

Голубка М.М. ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА ЗАПАДНОЙ УКРАИНЕ В XXI ВЕКЕ: ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ И КООПЕРАТИВНОЕ НАПРАВЛЕНИЯ

В статье установлены особенности современного состояния развития финансово-экономического и кооперативного образования на Западной Украине. Выявлены тенденции, которые формируют специфические черты кооперативного образования за экономическим направлением на отечественном рынке образовательных услуг.

Ключевые слова: экономическое образование, кооперативное образование, Западная Украина, образовательные услуги.

Holubka M.M. INSTITUTIONALIZATION OF THE NATIONAL ECONOMIC EDUCATION IN WESTERN UKRAINE IN THE XXI CENTURY: FINANCIAL, ECONOMIC AND COOPERATIVE DIRECTION

In the result of the study peculiarities of the current state of financial, economic and cooperative education in Western Ukraine were identified. Tendencies that form the specific features of cooperative education in the economic trend in the domestic education market were disclosed.

Keywords: economic education, cooperative education, Western Ukraine, educational services.

Постановка проблеми. Одним із головних напрямів діяльності споживчої кооперації є робота в сфері освіти. Система кооперативної освіти пройшла довгий шлях розвитку, ставши найбільшою кузницею кадрів не тільки для споживчої кооперації, а й для інших сфер діяльності.

В умовах зростання рівня конкуренції на ринку освітніх послуг, зважаючи на зменшення кількості абітурієнтів, яке спостерігається нині в усіх регіонах України, домінування столичних вищих навчальних закладів у боротьбі за студентів та бюджетні місця, дослідження можливостей розвитку кооперативної освіти на Західній Україні набуває особливої актуальності. В останнє десятиліття серед переліку професій популярності набули фінансово-економічні спеціальності, тому вектор досліджень пропонуємо спрямувати саме у фінансово-економічний напрям кооперативної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До переліку вітчизняних дослідників, у роботах яких розкриваються проблеми становлення та розвитку кооперативної освіти в Україні, можна віднести таких науковців, як Гороховський І.Л., Рекрут В.П., Коваль Л.М., Церклевич В.С., Шкірчак К.П., Дмитрів А.Я., Чокан К.П., Лаврик-Слісенко Л. Проблемам та перспективам розвитку фінансово-економічної освіти присвятили свої дослідження такі науковці, як Базилевич В., Сингаївська А.М., Шацька З.Я., Бондарева Л.І., Кончин В.І.

Мета статті полягає в аналізі особливостей сучасного стану розвитку фінансово-економічної та кооперативної освіти на Західній Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні відкритими залишаються низка питань, що й

зумовлює особливу актуальність даного дослідження, серед яких чільне місце посідають такі:

1) питання надання характеристики стану фінансово-економічної та кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення, котре розглядається досить поверхово;

2) залишаються відкритими питання, як зробити кооперативну освіту більш сучасною, популярною серед молоді, як задовольняти потреби суспільства у кваліфікованих фахівцях та мінімізувати негативні процеси, що стоять на заваді вдосконалення кооперативної освіти на території Західної України, а саме у Львівській, Івано-Франківській та Тернопільській областях.

3) питання визначення стратегічних орієнтирів та тактичних заходів для модернізації кооперативної освіти у фінансово-економічній сфері наразі залишаються поза увагою наукової спільноти, тому доцільним є визначення перспективи фінансово-економічної та кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення.

Для пошуку відповідей на ці та інші питання, що стосуються дослідження стану, проблем розвитку та функціонування кооперативної освіти в цілому та її фінансово-економічного напрямку зокрема, перспектив фінансово-економічної та кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення, пропонуємо перейти до основного дослідження, логічно-структурну схему якого подано нижче (рис. 1).

Національна економічна освіта є процесом та результатом засвоєння знань, навичок та переконань у результаті кооперативного навчання. Це один з етапів формування особистості, передумова її інтеграції в систему кооперації та кооперативного руху. Гнучкість

кооперативної освіти та її доступність забезпечують соціальні гарантії самореалізації особистості, можливості розвитку індивідуальних здібностей і талантів.

При цьому варто відзначити, що зміст освіти визначається кооперативною системою, вимогами виробництва й обумовлюється соціально-економічними відносинами в країні, громадським рівнем і станом кооперативної науки, рівнем розвитку кооперації [1, с. 131].

Нині в Україні у структурі системи Центральної спілки споживчих товариств України (Укоопспілка) створена й ефективно функціонує потужна мережа освітніх закладів від I до IV рівнів акредитації, що здійснюють підготовку фахівців як для юридичних осіб споживчої кооперації, так і для інших галузей недержавного та державного секторів економіки країни. Особливістю освіти в сучасних кооперативних навчальних закладах є її переважна орієнтація на фінансово-економічні спеціальності. Причиною цього може бути той факт, що суб'єкти господарювання, що створюються в кооперативній формі, в основі мети своєї діяльності мають необхідність задоволення економічних, соціальних та інших (у даному разі освітніх) потреб своїх засновників (учасників). Таким чином, якщо у членів кооперативу існує потреба в освітніх послугах саме у фінансово-економічній сфері, кооперативний навчальний заклад повинен їх задовольнити.

Таким чином, кооперативні навчальні заклади Західної України орієнтовані саме на фінансово-економічну освіту, що чітко прослідковується в їх назвах. Варто відзначити, що територію Західної України найчастіше розглядають як Львівську, Івано-Франківську та Тернопільську області. Становлення корпоративної освіти на цій території відбу-

лося ще на початку XIX ст. у Львові, який входив у той період до складу Австро-Угорської імперії, де було створено перший на території сучасної України кооперативний навчальний заклад – Реальна школа (1817 р.). Нині на території Західної України у сфері надання послуг фінансово-економічної та кооперативної освіти функціонують Львівський кооперативний коледж економіки і права, Львівський торговельно-економічний університет (правонаступник Львівської комерційної академії – найстарішого торговельно-економічного вищого навчального закладу України), Івано-Франківський фінансово-комерційний кооперативний коледж імені С. Граната, Тернопільський кооперативний торговельно-економічний коледж та ін. Варто акцентувати увагу на тому, що така частка кооперативних освітніх закладів – це досить мала частка у загальній кількості освітніх установ на теренах Західної України, а отже, сучасний стан кооперативної фінансово-економічної освіти навряд чи можна вважати задовільним.

У сфері фінансово-економічної освіти кооперативні навчальні заклади Західної України здійснюють підготовку фахівців за різними спеціальностями, зокрема такими як: бухгалтерський облік, товарознавство та комерційна діяльність, організація обслуговування населення, підприємництво, торгівля та біржова діяльність, облік і оподаткування, маркетинг, фінанси, банківська справа і страхування тощо. Таким чином, кооперативні навчальні заклади слідує сучасним тенденціям та потребам ринку праці дають змогу своїм студентам отримати освіту, яку можна продовжити за відповідними спрямуваннями у більшості економічних вищих навчальних закладів України для отримання вищих освітньо-кваліфікаційних рівнів або освітніх ступенів.

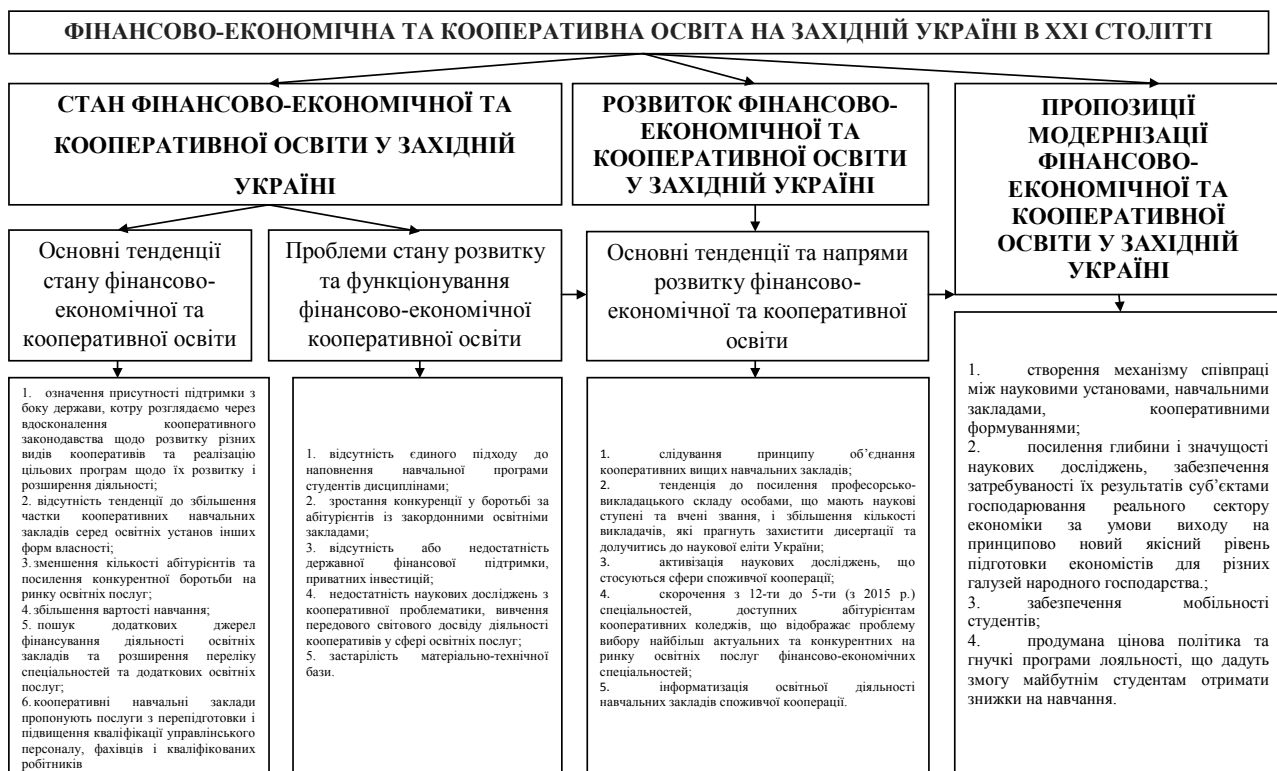

Рис. 1. Структурно-логічна схема дослідження стану, розвитку та перспектив модернізації фінансово-економічної та кооперативної освіти у Західній Україні в умовах сьогодення

Джерело: розроблено автором

Проблемами розвитку фінансово-економічної кооперативної освіти у Західній Україні є такі:

1) зростання конкуренції у боротьбі за абітурієнтів із закордонними освітніми закладами (зокрема, таких країн як Польща, Угорщина, Чехія, що є територіально близькими до Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей);

2) відсутність або недостатність державної фінансової підтримки, приватних інвестицій; застарілість матеріально-технічної бази.

Сучасний стан фінансової економічної кооперативної освіти характеризується численними спробами об'єднання зусиль академій, університетів, коледжів кооперативної форми власності, що дає змогу швидко і продуктивно розв'язувати проблеми професійної підготовки нового покоління фахівців, здатних провести реформування процесу функціонування споживчої кооперації і забезпечити її ефективну діяльність у ринковому середовищі. Основним досягненням співпраці кооперативних навчальних закладів є поліпшення рівня якості освітньої діяльності та покращання стану підготовки майбутніх фахівців через механізм запровадження багаторівневої вищої освіти та застосування інноваційних технологій для навчання студентів, а також реформування процесу надання освітніх послуг відповідно до європейських стандартів.

На стан фінансово-економічної та кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення впливає той факт, що кооперативний сектор економіки отримав серйозну підтримку з боку держави. Це і вдосконалення кооперативного законодавства щодо розвитку різних видів кооперативів, і реалізація цільових програм щодо їх розвитку і розширення діяльності. Нині кооперативні організації потребують науково обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення ефективності їх роботи, тому перед колективами кооперативних освітніх закладів наразі ставиться актуальне завдання – активізація наукових досліджень із кооперативної проблематики, вивчення передового світового досвіду діяльності кооперативів у сфері освітніх послуг.

Характерною рисою розвитку фінансово-економічної та кооперативної освіти на Західній Україні зокрема та і в усій державі загалом є відсутність єдиного підходу до наповнення навчальної програми студентів дисциплінами. Різниця у навчальних планах суттєво стримує можливості до мобільності студентів, про важливість якої неодноразово наголошували на найвищих щаблях владних структур. Водночас однакості потребують не лише підходи до процесу розробки навчальних планів, навчальної та навчально-методичної літератури, запровадження інноваційних технологій навчання, а й вирішення питань, що належать до площини забезпечення якості фахової підготовки.

Із метою розширення асортименту освітніх послуг, що є необхідним сучасним заходом для отримання суттєвих переваг у конкурентній боротьбі, кооперативні навчальні заклади пропонують послуги з перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінського персоналу, фахівців і кваліфікованих робітників. Саме з цією метою при Львівській академії (нині Львівський торговельно-економічний університет) створено інститут післядипломної освіти, а при коледжах, що розміщуються в Івано-Франківській та Тернопільській областях, – курси підвищення кваліфікації. Крім того, кооперативні навчальні заклади Західної України на міжнародному рівні співпрацюють з вищими навчальними закладами більш ніж

20 країн світу (серед яких – Великобританія, США, Франція, Німеччина) з метою обміну студентами, що навчаються за подібними програмами для здобуття сучасної фінансово-економічної освіти.

Можна окреслити тенденції стану фінансово-економічної та кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення:

– по-перше, відсутність тенденції до збільшення частки кооперативних навчальних закладів серед освітніх установ інших форм власності;

– по-друге, зменшення кількості абітурієнтів та посилення конкурентної боротьби на ринку освітніх послуг [2];

– по-третє, необхідність збільшення вартості навчання з економічних причин;

– по-четверте, потреба в пошуку додаткових джерел фінансування діяльності освітніх закладів та розширення переліку спеціальностей та додаткових освітніх послуг.

Найважливішим завданням кооперативних освітніх закладів на Західній Україні в їх сучасному стані є вдосконалення кооперативної освіти з використанням закордонного досвіду для забезпечення високого рівня ефективності цього процесу. Узагальнення досвіду діючих в Україні та зарубіжних країнах кооперативних навчальних закладів, розробка нових затребуваних програм підготовки і перепідготовки кадрів, упровадження нових сучасних освітніх технологій – ось основні шляхи для покращання стану фінансово-економічної та кооперативної освіти на Західній Україні в умовах сьогодення.

Висновки. Отже, вважаємо, що слідування кооперативними освітніми інституціями означеним шляхом може забезпечити їх конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг, а для їх випускників – фахівців у фінансово-економічній сфері – гарантувати професійні переваги на ринку праці. Звичайно, необхідним є реформування і продовження інтеграції й об'єднання галузевих навчальних закладів. Основна ж проблема, яку необхідно вирішувати, – це комплектування студентського складу. Беручи до уваги те, що щороку випускників шкіл стає все менше, з метою забезпечення більшого обсягу набору до кооперативних навчальних закладів їх керівництву необхідно готувати подання до Міністерства освіти та науки України з проханням виділення безкоштовних місць на держзамовлення. Це дасть змогу підвищити конкурентоспроможність кооперативних вищих навчальних закладів Західної України на ринку освітніх послуг.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гагієва А.К. Кооперативное образование как отрасль кооперативной системы / А.К. Гагієва // Известия Уральского государственного экономического университета. – 2005. – № 10. – С. 131–134.
2. Вступна кампанія 2015 року // Форми збору даних для дослідження прогностичної валідності 2012, 2013, 2014 років відповідно до листів Спільки ректорів [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.vstup.info/>.
3. Базилевич В. Екологічний імператив економічної освіти в контексті глобалізаційних викликів / В. Базилевич // Вісник Національної академії наук України. – 2010. – № 8. – С. 15–19.
4. Бондарєва Л.І. Науково-методичні і навчальні інновації в економічній освіті / Л.І. Бондарєва // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – 2012. – № 9. – С. 18–27.
5. Гороховський І.Л. Інтеграція науки та практики як важливий чинник реформування кооперативної освіти / І.Л. Гороховський // Якість вищої освіти: вдосконалення змісту та організації практичної підготовки студентів : матеріали XL Міжнародної

- науково-методичної конференції (25–26 лютого 2015 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2015. – С. 19–24.
6. Дмитрів А.Я. Маркетингове дослідження показників розвитку ринку кооперативної освіти в Україні / А.Я. Дмитрів // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. – 2013. – Вип. 40. – С. 135–143.
 7. Коваль Л.М. Економічна освіта на Хмельниччині: вагомий віхи історії Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту / Л.М. Коваль, В.С. Церклевич // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». – 2012. – № 1. – С. 291–296.
 8. Кончин В.І. Реформування системи економічної освіти у вищій школі: відхід від канонічної освітньої політики МОН України та необхідність посилення механізмів лібералізації / В.І. Кончин // Економіка. Управління. Інновації. – 2009. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2009_2_21.
 9. Лаврик-Слісенко Л. Культурно-просвітницька діяльність кооперативного руху в розвитку аграрної освіти України (20–30-ті роки ХХ ст.) / Л. Лаврик-Слісенко // Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 3. – С. 117–122.
 10. Меньяйленко О.С. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічних спеціальностей у віртуальному освітньому просторі / О.С. Меньяйленко, О.Б. Шевчук // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2012. – № 20. – С. 28–35.
 11. Нестуля О.О. Освітня діяльність вищих навчальних закладів споживчої кооперації України, спрямована на співпрацю / О.О. Нестуля, В.П. Косаріна // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Споживча кооперація ХХІ століття: уроки трансформаційних реформ і перспективи розвитку» (20–21 листопада 2008 р.). – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – 241 с.
 12. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 : Наказ Міністерства освіти і науки України № 1151 від 6 листопада 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2016-01-18/4636/nmo-1151.pdf>.
 13. Рекрут В.П. Особливості організації кооперативної освіти споживчої кооперації України у 30-х роках ХХ ст. / В.П. Рекрут // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». – 2010. – № 3. – С. 121–131.
 14. Реформа кооперативної освіти: погляд зсередини // Вісті Центральної спілки споживчих товариств України. – 2014. – № 5(1130). – С. 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.coop.com.ua/visti/pdf/n5-2014.pdf>.
 15. Сингаївська А.М. Розвиток вищої економічної освіти: тенденції, періодизація, пріоритети / А.М. Сингаївська // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2010. – № 3. – С. 185–190.
 16. Шацька З.Я. Феномен престижності економічних спеціальностей у вищих закладах освіти України / З.Я. Шацька // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2013. – № 4. – С. 202–206.

УДК 330.8

Кривий В.І.
аспірант відділу теорії економіки і фінансів
Державної навчально-наукової установи
«Академія фінансового управління»

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ПОВЕДІНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Статтю присвячено дослідженню передумов виникнення відносно нового напрямку економічних досліджень – поведінкової економіки. Прослідковано еволюцію поглядів наукової спільноти щодо концепції раціональності економічних агентів. Виокремлено та систематизовано основні фактори, що вплинули на виникнення поведінкової економіки. Проаналізовано особливості міждисциплінарної взаємодії на стику економічної теорії та психології у сфері прийняття рішень.

Ключові слова: поведінкова економіка, «людина економічна», теорія раціонального вибору, обмежена раціональність, економічний «імперіалізм».

Кривой В.И. ПРЕДПОСЫЛКИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ПОВЕДЕНЧЕСКОЙ ЭКОНОМИКИ

Статья посвящена исследованию предпосылок возникновения относительно нового направления экономических исследований – поведенческой экономики. Рассмотрена эволюция взглядов научного сообщества относительно концепции рациональности экономических агентов. Выделены и систематизированы основные факторы, повлиявшие на возникновение поведенческой экономики. Проанализированы особенности междисциплинарного взаимодействия на стыке экономической теории и психологии в сфере принятия решений.

Ключевые слова: поведенческая экономика, «человек экономический», теория рационального выбора, ограниченная рациональность, экономический «империализм».

Kryvyi V.I. PRECONDITIONS OF BEHAVIORAL ECONOMICS EMERGENCE

The article is devoted to preconditions of emergence of the relatively new area of economic research – behavioral economics. In the article was described the evolution of the scientific community's views in relation to the concept of economic agents rationality. It was determined and systematized the main factors that influenced to the behavioral economics emergence. The peculiarities of interdisciplinary interaction between psychology and economics in decision-making sphere were analyzed.

Keywords: behavioral economics, «homo economicus», rational choice theory, bounded rationality, economic imperialism.

Постановка проблеми. Виникнення в економічній теорії такого напрямку, як «поведінкова економіка», по праву може вважатися одним із самих значимих і цікавих подій у розвитку економічної науки за останні кілька десятиліть років. Поведінкова економіка з початку свого розвитку виступала з критикою неокласичної економічної теорії, зокрема її моделі

раціонального вибору, характеристик «людини економічної», уявлень про її раціональність, мотивів її діяльності тощо. Методологічна відмінність поведінкової економіки від неокласичної економічної теорії полягала у використанні експериментальних методів, а також включенні розробок з інших суміжних соціальних дисциплін, особливо психології та соціології.